

نرم افزار رجال شیعه؛ محتوا و قابلیت‌ها

علی نعیم‌الدین خانی

ali.n.khani@gmail.com

اشاره

«علم رجال» که عهده‌دار بررسی درستی روایات اسلامی است، از دانش‌های پایه به شمار می‌رود و علمی همچون فقه و حدیث، بر آن مبتنی است. بدیهی است، استخراج معارف و احکام گران قدر اسلام از منابع اولیه، نقش بسزایی در فهم و توسعه علوم و معارف حقه اسلامی دارد و علم رجال در این باره، بسیار مؤثر و کارگشاست.

در این نوشتار، به جهت اهمیت علم رجال در میان علوم اسلامی، بر آن شدید نرم‌افزار «رجال شیعه» را که تولید مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی در سال جاری است، معرفی نماییم. برای این منظور، از محتوای خود این لوح فشرده کمک گرفتیم و از بخش «درباره برنامه» مطالبی چند را جهت بازشناسی محتوا و امکانات این کتابخانه الکترونیکی استخراج کرده، با ویرایش و اضافات جدید ارائه نمودیم که امید است مورد استفاده علاقه‌مندان به این مباحث قرار گیرد.

مقدمه

هر دانشی، مبتنی بر منابع دست‌اول خویش است و بدون آنها، فهم درست و کامل آن علم، امکان‌پذیر نخواهد بود و اساساً منابع اولیه، دست‌مایه اصلی برای برداشت از یک دانش می‌باشند. یکی از این دانش‌ها، علم رجال است که عهده‌دار بررسی صحت سند

روایات اسلامی است. روایت یا سنت، یکی از ادله چهارگانه دینی است که بیشترین حجم معارف فقهی و غیرفقهی را در خود جای داده است. برای استخراج مسائل فقهی و ارائه شیوه درست زندگی فردی و اجتماعی، ناگزیر از رجوع به سنت، یعنی قول، فعل و تقریر معصوم(ع) هستیم؛ به‌ویژه در عصر غیبت، با مجموعه‌ای از الفاظ و عبارات که بیانگر قول و فعل و تقریر معصوم هستند، با عنوان «حدیث» مواجهیم و در واقع، تنها منبع و مرجع پذیرفته برای دستیابی به سنت معصومین(ع) به شمار می‌رود.

هر حدیث، از دو قسمت «سند» و «متن» تشکیل شده و در این میان، آنچه گواه روشنی بر صحت متن حدیث است، سند آن می‌باشد. سند هر روایت که مجموعه‌ای از عناوین و اسامی راویان می‌باشد، در حقیقت، پل ارتباطی ما با سنت است و از آنجا که اقوال همه راویان از نظر اعتبار، در یک درجه نیستند، بررسی احوال راویان موجود در اسناد روایات، در دستور کار دانشمندان علم رجال قرار گرفته است. این علم، دانش راوی‌شناسی است که شناخت و سنجش راویان از نظر داشتن شرایط نقل حدیث را بر عهده دارد و البته اصول و ضوابط ثابت و کلی برای سنجش آنها، در همه عصرها وجود ندارد. بنابراین، تنها بر پایه اسناد علمی به‌جای‌مانده از عصر آن راویان یا زمان نزدیک به عصر آنها، می‌توان به آنان

شناخت پیدا کرد. بر این اساس، شناخت منابع اطلاعاتی که راویان را به ما می‌شناساند، در واقع، شناخت اسناد و مدارک علمی است که با تجزیه و تحلیل آنها، شناختی علمی و دقیق از هویت راوی و میزان اعتماد بر او را برای ما محقق می‌سازد.

یکی از دلایل اهمیت‌یافتن علم رجال، راهیابی احادیث نادرست و مجعول به ذخایر حدیثی اسلامی بود. این امر، سبب شد محدثان راه‌های مختلفی را برای دستیابی به روایات صحیح انتخاب نمایند. در این میان، شایع‌ترین روش برای پی‌بردن به صحت صدور حدیث، سندخواهی و پرسش از راویان حدیث بود؛ به‌گونه‌ای که سلسله سند را مانند جزئی از حدیث دانسته، شناخت یکایک راویان را ضروری می‌دانستند.

به طور کلی، کتب رجالی را می‌توان در چهار دسته جای داد: ۱. اصول اولیه؛ ۲. اصول ثانویه؛ ۳. جوامع رجالی؛ ۴. کتب تحقیقی رجالی. در ادامه، به توضیح هر یک می‌پردازیم:

۱. اصول اولیه: مقصود، نوشته‌هایی است که از عصر راویان حدیث و عصر نزدیک به آنها در قرن‌های ۳ و ۴ و ۵ ه.ق، به دست ما رسیده‌اند. این نوشته‌ها را به سبب نزدیکی زمانی به عصر راویان و اطلاعات جامع و دقیق موجود در آنها، اصل و منبع بحث رجالی قرار داده‌اند و به دلیل قدمت و اصالت، آنها

را اصول اولیه برشمرده‌اند. اصول اولیه، چهار کتاب مورد اتفاق و اعتماد اصحاب است که عبارت‌اند از: «رجال کشی»، «کتاب الرجال»، تألیف شیخ طوسی»، «الفهرست»، تألیف شیخ طوسی» و «رجال النجاشی». برخی نیز کتاب «رجال البرقی» و «رجال ابن‌غضائری» را نیز از همین قبیل دانسته‌اند.

۲. اصول ثانویه: منظور از اصول ثانویه، کتبی است که بر پایه اصول اولیه نگاشته شده است؛ مثل: رجال ابن‌داود و خلاصة الأقال علامه حلی.

۳. جوامع رجالی: مقصود از جوامع رجالی، منابعی است که اطلاعات رجالی در آنها گرد آمده است؛ مثل: معجم رجال الحدیث آیت‌الله خویی.

۴. کتب تحقیقی رجالی: منظور از آنها، کتاب‌هایی است که نکات دقیق و عمیق رجالی را در خود دارد؛ مثل: الرسائل الرجالية کلباسی.

نرم‌افزارهای رجالی نور

به دلیل تخصصی بودن دانش رجال، تاکنون نرم‌افزارهای محدودی توسط مراکز و مؤسسات مربوطه تهیه و تولید شده است؛ از جمله مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی در زمینه علوم اسلامی و انسانی تولیدات ارزشمندی را در دسترس علاقه‌مندان و محققان و فرهیختگان قرار

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی در زمینه علوم اسلامی و انسانی تولیدات ارزشمندی را در دسترس علاقه‌مندان و محققان و فرهیختگان قرار داده و در خصوص آماده‌سازی کتابخانه الکترونیکی علم رجال نیز خوش درخشیده و در این باره محصولات مفیدی را به طور خاص یا عام عرضه نموده است که از آن جمله می‌توان به نرم‌افزار: «درایة النور»، «درایة النور به همراه اسناد شیخ صدوق»، «رجال شیعہ»، «دروس حوزوی» و «تراجم و کتاب‌شناسی» اشاره کرد

داده و در خصوص آماده‌سازی کتابخانه الکترونیکی علم رجال نیز خوش درخشیده و در این باره محصولات مفیدی را به طور خاص یا عام عرضه نموده است که از آن جمله می‌توان به نرم‌افزار: «درایة النور»، «درایة النور به همراه اسناد شیخ صدوق»، «رجال شیعہ»، «دروس حوزوی» و «تراجم و کتاب‌شناسی» اشاره کرد.

نخستین نرم‌افزار رجالی تولیدشده توسط مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، «معجم الفاظ رجال» نام داشت که تحت محیط داس (DOS) بود. این برنامه، مصادر اوّلیه رجال شیعه مانند: رجال طوسی، رجال نجاشی و رجال ابن‌غضائری، رجال ابن‌داود، رجال کشی و فهرست شیخ طوسی را دربرداشت؛ با گذشت زمان، نرم‌افزارهای دیگری نیز از سوی این مرکز تهیه و تولید شد که به طور خاص یا به شکل جانبی به ارائه اطلاعات لازم درباره دانش رجال پرداخته است. در ذیل به طور اختصار، به معرفی این تولیدات می‌پردازیم:

۱. درایة النور - نسخه ۱/۲

این برنامه که نخستین نرم‌افزار تخصصی در زمینه علم رجال شیعه به شمار می‌رود، از سه بخش اصلی: اسناد، کتب ثمانیه رجالی و معجم رجال الحدیث تشکیل شده است. امکانات فنی و محتوای علمی این لوح فشرده، به شرح ذیل است:

- متن کامل ۳۱ جلد کتاب رجالی، ۵۵ جلد

کتاب حدیثی و ۲۹ جلد لغت‌نامه؛

- بازسازی و ارزیابی تمامی اسناد کتب اربعه و وسائل الشیعة و نیز امکان بررسی اتصال و بیان نوع اسناد؛

- شناسایی راویان از طریق فهرست‌های عناوین معیار و اصلی با مشخصه‌هایی چون: توصیف، طبقه و ترجمه؛

- امکان ترکیب دو یا چند راوی با یکدیگر به همراه انجام جست‌وجوهای متنوع در آنها؛

- ایجاد ارتباط بین دو راوی با تفکیک: تعداد واسطه‌ها، اسامی واسطه‌ها و تعداد تکرار موارد جست‌وجوشده؛

- جست‌وجو در اسناد بازسازی‌شده با امکان استفاده از دامنه‌هایی چون: راوی،

عبارت‌های سند و وصف راوی؛

- شناخت و ارزیابی راویان از جهاتی همچون: طرق، اسناد، توصیفات، ضبط اسامی روات و عناوین موصوفه؛

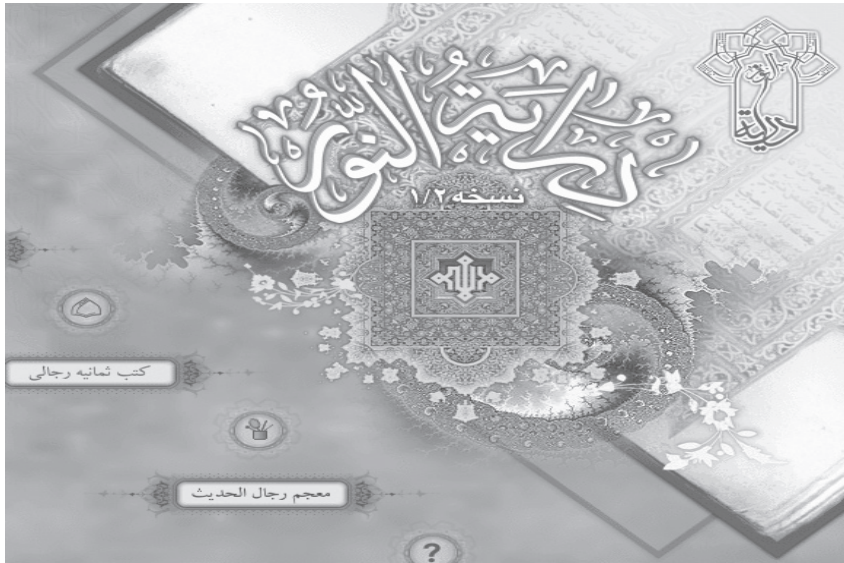
- نمایش متن کتاب «معجم رجال الحدیث» با امکان تمایز عناوین و اعلام، به همراه ارتباط با «تفصیل الطبقات»؛

- اضافه‌شدن صفحه مدیریت دیدگاه شخصی کاربر به برنامه و ارائه چهار نوع دامنه مرتبط با فهرست؛

- ارتباط دوسویه میان عناوین معیار بخش «کتب ثمانیه رجال» و بخش «اسناد».

۲. درایة النور به همراه اسناد شیخ صدوق این بسته نرم‌افزاری از دو نرم‌افزار «درایة

محدودبودن منابع رجالی شیعه به اصول ثمانیه و معجم رجال الحدیث در نرم‌افزار «درایة النور» و نیاز پژوهشگران مباحث رجالی به منابع تحقیقی بیشتر و بهره‌گیری از نظرات علمی و کارشناسی بخش قابل توجهی از دانشمندان رجال حدیث شیعه، زمینه‌ساز تولید نرم‌افزار کتابخانه‌ای «رجال شیعه» گردید

النور - نسخه ۱/۲ و «اسناد شیخ صدوق» تشکیل شده است. نرم‌افزار نخست، مشتمل بر متن کامل ۳۱ جلد کتاب رجالی، ۵۵ جلد کتاب حدیثی و ۲۹ جلد لغت‌نامه است که از امکانات خوبی در زمینه رجال نیز برخوردار است که به آن اشاره نمودیم؛ اما نرم‌افزار اسناد شیخ صدوق، آثار شیخ صدوق متن کامل ۱۰ عنوان کتاب حدیثی در ۱۷ جلد، با اعراب کامل، به همراه ۲۹ جلد لغت‌نامه را دربردارد. این محصول، قابلیت‌های ذیل را در معرض استفاده محققان علم رجال قرار داده است:

- بازسازی و ارزیابی اسناد شیخ صدوق، با امکان بررسی: «اتصال» و «بیان نوع» اسناد؛

- ارتباط بین اسناد بازسازی‌شده «کتاب من لا یحضره الفقیه» و مشیخه آن؛

- ارتباط بین روایان دارای طریق در اسناد «کتاب من لا یحضره الفقیه» و دیگر روایات آن راوی؛

- جست‌وجو در اسناد بازسازی‌شده، و امکان شناخت و ارزیابی روایان از طریق فهرست: «عناوین معیار» و «عناوین اصلی».

۳.۳. دروس حوزوی

در این نرم‌افزار متن کامل ۲۳۰ عنوان در ۷۸۵ جلد کتاب از دروس حوزوی، به زبان عربی و فارسی قابل دسترسی است. موضوعات کتب برنامه عبارت‌اند از: ادبیات عربی (صرف، نحو، معانی، بیان و بدیع)، قرآن (ترجمه، تفسیر، روخوانی و تجوید، علوم قرآنی)، نهج البلاغه (ترجمه و شرح)، حدیث (درایه و رجال)، فقه، اصول فقه، کلام، منطق، حکمت و فلسفه، اخلاق و عرفان.

برخی از منابع درایه و رجالی ارائه‌شده در این لوح فشرده که در شمار منابع درسی حوزه علمیه نیز به شمار می‌رود، عبارت‌اند

از: کتب رجالی معتبر را عرضه نموده که برای محققان علم رجال و حدیث قابل استفاده است. منابع قابل دسترس در این برنامه عبارت‌اند از: رجال طوسی، رجال نجاشی، تنقیح المقال مامقانی، رجال حلی، فهرست طوسی، رجال کشی، قاموس الرجال، معجم رجال الحدیث و تفصیل طبقات الرواة.

۵. رجال شیعه

نرم‌افزار رجال شیعه، در نوع خود، کامل‌ترین نرم‌افزار درباره علم رجال به شمار می‌رود. این برنامه، با هدف آسان‌سازی دسترسی پژوهشگران به آثار رجالی شیعه تهیه شده و در آن، متن مهم‌ترین کتب مذهب امامیه در زمینه علم رجال همراه با قابلیت‌های متنوعی جهت جست‌وجو و انجام پژوهش‌های گوناگون رجالی در آنها فراهم آمده است.

محدودبودن منابع رجالی شیعه به اصول ثمانیه و معجم رجال الحدیث در نرم‌افزار «درایة النور» و نیاز پژوهشگران مباحث رجالی به منابع تحقیقی بیشتر و بهره‌گیری از نظرات علمی و کارشناسی بخش قابل توجهی از دانشمندان رجال حدیث شیعه، زمینه‌ساز تولید نرم‌افزار کتابخانه‌ای «رجال شیعه» گردید.

از: اختیار معرفة الرجال، الوجیزة فی الرجال، قاموس الرجال، منهاج المقال، منتهی المقال، معجم رجال الحدیث، رجال علامه حلی، رجال شیخ طوسی، ایضاح الإشتباه، رجال ابن غضائری، و جامع الرواة و إزاحة الإشتباهات عن الطرق و الأسناد.

۴. تراجم و کتاب‌شناسی - نسخه ۳

برنامه فوق نیز متن کامل ۳۳۹ عنوان کتاب در مورد شخصیت‌شناسی و کتاب‌شناسی طی ۱۱۷۸ جلد، به زبان عربی و فارسی را در بر دارد. از جمله ویژگی‌های برنامه، امکان دسته‌بندی کتب برنامه بر اساس موضوعات ذیل است:

تراجم عمومی، طبقات، وفیات، فرهنگ‌نامه محلی، اصحاب مذاهب (شیعیان، زیدیان، شافعیان، حنبلیان، مالکیان و حنفیان)، دانشمندان (فقیهان، مفسران، رجال و محدثان، قاریان، متکلمان، فیلسوفان، پزشکان، ادیبان، شاعران، صوفیان، منجمان و ریاضی‌دانان)، صحابه، ضبط اسما، انساب و خاندان‌ها، زنان، سیاستمداران (حاکمان، وزیران و قاضیان)، کتاب‌شناسی، کتاب‌های عربی و کتاب‌های فارسی.

این کتابخانه الکترونیکی نیز شماری از

به منظور آسان‌سازی کار محققان رجالی، گنجاندن قابلیت ارزیابی وضعیت سند روایات و اعلام گزارش به کاربر، امکانی ارزنده و کارگشاست که بایسته است به نرم‌افزار رجال شیعه افزوده شود تا راه پژوهش برای محققان علم رجال و حدیث هموار گردد

التبیین فی أصحاب الإمام أمير المؤمنين(ع)، الفائق فی رواة و أصحاب الإمام الصادق(ع)، أحسن التراجم لأصحاب الإمام موسى الكاظم(ع).

- اصول ثانویه: رجال ابن داود، رجال برقی و رجال علامه حلی.

- تراجم و شرح حال‌نگاری: قاموس الرجال، فهرست رازی، معجم رجال الحدیث، مستدرکات علم رجال الحدیث، الدرجات الرفیعة فی طبقات الشیعة.

- تک‌نگاری: مشیخه نجاشی و رساله ابی‌غالب زراری.

- جرح و تعدیل: معجم الرجال، منتهی المقال، منهج المقال، شعب المقال، نقد الرجال، الضعفاء من رجال الحدیث.

- جوامع رجالی: تنقیح المقال فی علم الرجال.

- سندشناسی: جامع الرواة و إزاحة الإشتباهات عن الطرق و الأسناد، توضیح الأسناد المشکلة فی الكتب الأربعة.

- ضبط اسامی راویان: فهرست شیخ طوسی، ایضاح الإشتباه حلی.

- طرق و مشیخه: تهذیب الأحکام، الإستبصار، من لا یحضره الفقیه.

- فهارس: الفهرست ابن‌ندیم، رجال نجاشی،

فهرست کتب، می‌تواند متن مربوط به آن را مشاهده و مطالعه نماید. در قسمت نمایش، متن کامل کتاب‌های رجالی موجود در برنامه با قابلیت‌های زیر در دسترس کاربر قرار دارد:

- انتخاب نوع و اندازه قلم متن؛

- تطبیق متن نمایشی با فهرست کتاب و فهرست با متن؛

- علامت‌گذاری در متن برای مراجعات بعدی؛

- نمایه‌زنی بر متن؛

- ثبت نظرات شخصی کاربر درباره مطالب کتب؛

- رنگی‌کردن متن‌های منتخب و انتخاب عنوان برای آنها؛

- مقایسه بین دو متن از یک یا دو کتاب دلخواه.

یکی از قابلیت‌های مفید برنامه، قسمت «دامنه» است که محقق می‌تواند به ایجاد یا تغییر دامنه اقدام کند و کتب موجود در این کتابخانه الکترونیکی را به محورها و موضوعات مشخص و دلخواه خود محدود نماید. جهت آشنایی بیشتر با این موضوعات، به طور خلاصه ضمن اشاره به موضوعها و محورهای کلی کتب، برخی از مهم‌ترین منابع مربوطه را نیز یادآور می‌شویم:

- اصحاب ائمه معصومین(ع): رجال طوسی،

این کتابخانه الکترونیکی، به طور کلی، شامل ۱۰۰ عنوان از منابع و تألیفات مهم علم رجال می‌باشد که توسط دانشمندان شیعه نگارش یافته است. انواع مختلف نگاه‌های رجالی گردآمده در این مجموعه، اعم از طبقات، فهرست‌نگاری، تک‌نگاری، جرح و تعدیل که در فاصله زمانی قرن سوم هجری تا قرن اخیر به رشته تحریر درآمده، کتابخانه نسبتاً کامل و جامعی با ۲۶۱ جلد کتاب را در اختیار طلاب سطوح عالی حوزه، دانشجویان علوم حدیث و محققان رجال پژوه قرار می‌دهد. این کتابخانه می‌تواند برای کاربران دو نرم‌افزار «درایة النور» و «فرهنگ اسناد شیخ صدوق» که پیش‌تر توسط مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی عرضه گردیده، زمینه بهتری را جهت تحقیقات گسترده‌تر و کسب اطلاعات و مستندات رجالی بیشتر فراهم آورد.

محتوا و قابلیت‌های نرم‌افزار رجال شیعه

این نرم‌افزار، مشتمل بر سه بخش اصلی: نمایش، جست‌وجو و اعلام است که در ذیل، به شرح هریک می‌پردازیم:

۱. نمایش

در این قسمت، فهرست درختی و گزینشی کتب رجالی برنامه قابل دسترسی است و کاربر با انتخاب کتاب یا عنوان مورد نظر از

فهراس الشیعة.

- **فواید رجالی:** لبّ اللباب فی علم الرجال، میراث حدیث شیعه، نتیجه المقال، وجیزة فی علم الرجال.

- **قواعد رجال:** فائق المقال، مقیاس الرواة، بحوث فی علم الرجال، عدة الرجال.

- **کتاب‌شناسی:** آشنایی با کتب رجالی شیعه، مأخذشناسی رجال شیعه.

- **کلیات و مجموعه‌ها:** کلیات فی علم الرجال، چهار کتاب اصلی علم رجال، المقالات و الرسائل، الرسائل الرجالية.

۲. جست‌وجو

در قسمت جست‌وجو، محقق می‌تواند به جست‌وجوهای ساده و پیشرفته رجالی در متون برنامه اقدام نماید و همچنین، دامنه برنامه را به کتاب یا کتاب‌هایی چند محدود نماید و تنها در همان دامنه انتخابی به کاوش و پژوهش بپردازد. به صورت پیش‌فرض، همه کتاب‌های برنامه در دامنه جست‌وجو قرار دارند. از دیگر قابلیت‌های بخش جست‌وجو می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- استفاده از عملگرهای جست‌وجو جهت

غنی‌سازی نتایج تحقیق و افزایش توانمندی کاربر در دستیابی به پاسخ‌های مورد نظر؛

- امکان ترکیب منطقی کلمات و عبارات و جست‌وجو در محدوده انتخابی؛

- قابلیت گروه‌بندی نشانی پاسخ‌ها بر اساس نام کتاب به صورت غیر تکراری؛

- دسترسی آسان به جست‌وجوهای پیشین در کلمات و عبارات کتب.

۳. اعلام

در این قسمت، اسامی راویان حدیث، مؤلفان کتب حدیثی و غیر حدیثی و سایر شخصیت‌هایی که در کتب رجالی و تراجم «کتابخانه رجال شیعه» مدخل قرار گرفته‌اند، در یک فهرست مرتب شده‌اند تا پژوهشگر راحت‌تر و سریع‌تر به اطلاعات مورد نیاز در مورد هریک از این شخصیت‌ها دسترسی پیدا کند. با انتخاب عنوان هریک از اعلام، نشانی آن در کتب مربوطه نیز در پنجره‌ای مستقل فهرست می‌شود که محقق می‌تواند نام مذکور را در کتب رجالی برنامه بیابد و به پژوهش درباره آنها بپردازد؛ از جمله امکانات این بخش، محدود کردن دامنه کتب برنامه و محدود نمودن فهرست اعلام به کتب خاص می‌باشد. گفتنی است که در حالت پیش‌فرض،

فهرست اعلام، مشتمل بر بیش از ۶۶۵۰۰ اسم است که به شکل الفبایی مرتب شده‌اند.

سایر امکانات

این برنامه، همچون دیگر محصولات کتابخانه‌ای نور از قابلیت‌های عمومی و مشترک ذیل برخوردار است:

۱. لغت‌نامه

- متن کامل چند دوره لغت‌نامه با امکان دسترسی به ریشه و مشتق کلمات؛

- ارتباط واژگان متون با لغت‌نامه‌های برنامه، جهت فهم معنای واژگان.

۲. پژوهش فعال

- ارتباط متن و فهرست کتب با بخش‌های دیگر برنامه، نظیر: نمایش، جست‌وجو، قرآن، لغت‌نامه یا کتاب‌نامه؛

- قابلیت انتقال متن انتخابی به حافظه جانبی یا محیط Ms-word.

۳. کتاب‌شناسی

- دسترسی به اطلاعات مفیدی درباره نسخه‌شناسی هر یک از کتب.

۴. یادداشت‌برداری

- امکان انتقال متن یا فهرست مورد نظر به قسمت یادداشت برنامه؛

- قابلیت ذخیره‌سازی و ویرایش متن انتقالی در صفحه یادداشت؛

- انتقال متن از قسمت یادداشت به محیط Ms-word.

۵. چاپ

- چاپ متن یا فهرست مورد نظر کاربر، به همراه قابلیت‌های متعدد.

۶. راهنما

- دسترسی به توضیحات مفید در خصوص آشنایی بیشتر با قسمت‌های مختلف برنامه.

۷. امکانات پژوهشی

- نمایه‌گذاری، حاشیه‌نویسی، رنگی کردن

نرم‌افزار رجال شیعه، شامل ۱۰۰ عنوان از منابع و تألیفات مهم علم رجال می‌باشد که توسط دانشمندان شیعه نگارش یافته است. انواع مختلف نگاشته‌های رجالی گردآمده در این مجموعه، اعم از: طبقات، فهرست‌نگاری، تک‌نگاری، جرح و تعدیل که در فاصله زمانی قرن سوم هجری تا قرن اخیر به رشته تحریر درآمده، کتابخانه نسبتاً کامل و جامعی با ۲۶۱ جلد کتاب را در اختیار طلاب سطوح عالی حوزه، دانشجویان علوم حدیث و محققان رجال پژوه قرار می‌دهد

و اعلام گزارش به کاربر، امکانی ارزنده و کارگشاست. افزودن این ویژگی که در نرم‌افزار تخصصی درایة النور نیز ارائه شده، بر کارآمدی برنامه می‌افزاید و راه پژوهش را برای محققان علم رجال و حدیث هموار می‌سازد.

۳. جداسازی کتب اربعه شیعه و اسناد آن به طور خاص و در نظر گرفتن بخش ویژه برای این منظور، قابلیت مفیدی برای رجال‌پژوهانی است که علاقه‌مند به تحقیق در منابع شیعی هستند.

منابع:

۱. روح‌الهی خراسانی، علی. «نرم‌افزارهای رجالی؛ محتوا و قابلیت‌ها». ره‌آورد نور. ۶ (خرداد ۱۳۸۳): ۲۶.
۲. «نقد و بررسی نرم‌افزار موسوعة الحدیث الشریف». ره‌آورد نور. ۵ (اسفند ۱۳۸۲): ۴۰.
۳. حسینی، سید علیرضا. «نرم‌افزار درایة النور؛ نقطه امید، ضرورت ارتقا». ره‌آورد نور. ۵ (اسفند ۱۳۸۳): ۳۴.
۴. «درایة النور؛ نخستین نرم‌افزار تخصصی رجال شیعه». ره‌آورد نور. ۵ (اسفند ۱۳۸۲): ۸.
۵. نرم‌افزارهای: «درایة النور»، «درایة النور به همراه اسناد شیخ صدوق»، «دروس حوزوی»، «تراجم و کتاب‌شناسی - نسخه ۳» و «رجال شیعه»، تولید مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، قم. ■

ذخیره، ویرایش و چاپ متن مورد نظر.

سخن پایانی

به منظور استفاده بهتر کاربران و محققان علم رجال از این نرم‌افزار ارزشمند، راهکارها و پیشنهادهای ذیل قابل برای ارتقای کیفی و پژوهشی برنامه توجه است:

۱. اگرچه کاربر می‌تواند با توجه به موضوع تحقیقی خود، نسبت به ایجاد و ضبط دامنه جدید اقدام نماید، اما شایسته بود در بخش نمایش، قابلیت دسته‌بندی کتب در محورها و موضوعات رجالی ایجاد می‌شد تا محقق را در دستیابی به متون دلخواه کمک نموده، مسیر پژوهش‌های رجالی را در منابع مورد نظر آسان سازد. بنابراین، می‌توان محورهایی ذیل را در نظر گرفت تا کاربر به آسانی منابع برنامه را به موضوعات دلخواه محدود کند و آنگاه به جست‌وجو در متون انتخابی بپردازد؛ از جمله این محورها می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

اصحاب ائمه معصومین(ع)، اصول ثانویه، جرح و تعدیل، تاریخ رجال، تراجم و شرح حال نگاری، تک‌نگاری، جرح و تعدیل، جوامع رجالی، روش‌شناسی، سندشناسی، ضبط اسامی راویان، طرق و مشیخه، فهرس رجالی، فواید رجال، قواعد رجال، کلیات و مجموعه‌ها، کتاب‌شناسی.

۲. به منظور آسان‌سازی کار محققان رجالی، گنجاندن قابلیت ارزیابی وضعیت سند روایات

و علامت‌گذاری در متن با هدف بازیابی سریع‌تر مطلب و ثبت اطلاعات بیشتر مربوط به متون برنامه؛

- امکان مدیریت قابلیت‌های پژوهشی برنامه توسط کاربر.

۸. امکانات جانبی

- دسترسی به چند نوع صفحه‌کلید رایج و نیز چندین قلم نمایش جهت استفاده آسان از نرم‌افزار؛

- امکان مشخص کردن مسیر برای ضبط پژوهش‌ها به همراه قابلیت‌های متنوع؛

- قابلیت نمایش یا عدم نمایش اعراب و سرصفحه در متون برنامه.

نرم‌افزار رجال شیعه در یک نگاه

به طور کلی، می‌توان محتوای علمی و امکانات فنی و پژوهشی نرم‌افزار رجال شیعه را این گونه خلاصه نمود:

* متن کامل ۱۰۰ عنوان کتاب طّی ۲۶۱ جلد، در موضوعات مربوط به علم رجال حدیث شیعه؛

* معرفی بیش از ۶۶۵۰۰ مورد از اعلام اشخاص، برگرفته از ۵۴ منبع معتبر رجالی با امکان دسترسی به متن مربوطه؛

* جست‌وجوی ساده و پیشرفته در متن؛

* امکان مقایسه دو متن مختلف با یکدیگر؛

* ارتباط واژگان کتب با لغت‌نامه؛

* قابلیت‌های پژوهشی، یادداشت‌برداری،